

orașul cu bucătăria, cultura și invențiile lor. În direcție militară, acest popor nu a avut niciodată intenția de a cuceri, dar a putut rezista cuceritorilor și când era biruit de maghiari, ruși, leși, tătari și otomani, se ridica împotriva biruitorilor datorită spiritelor domnitorilor care, din păcate, nu au durat o veșnicie, iar absența acestora reprezenta primul pas spre declin. Poziția geografică a făcut imposibilă câștigarea războaielor de lungă durată și a asediilor. Cu toate acestea, poporul a devenit poarta creștinătății, luptând cu iscusință și dibăcie la nevoie. Chiar dacă acest oraș, utopic, este considerat astăzi doar un pion în jocul unui hegemon mai puternic, el întruchipează de fapt un viitor pilon al răsăritului.

În esență, Chișinăul nu este doar o capitală cu o istorie bogată și diversă, ci și un simbol al rezilienței și diversității culturale din Europa Răsăriteană. De-a lungul secolelor, acest oraș a fost martor la schimbări majore: de la influențele culturale ale triburilor geto-dacice, până la provocările și oportunitățile prezentului. Cu toate impedimentele și provocările, Chișinăul rămâne un centru maiestuos de cultură, educație și inovație, alimentat de contribuțiile valoroase ale comunităților sale diverse. Privind spre viitor, Chișinăul are potențialul de a deveni un pilon al Europei Răsăritene, cu o identitate unică și cu oameni dedicați, care luptă pentru emancipare națională și păstrarea tradițiilor culturale. Prin colaborare, integrare europeană și investiții în dezvoltare durabilă, Chișinăul poate să își valorifice resursele și să își consolideze rolul de nestemată a Europei Răsăritene, reprezentând un neam, o limbă, un grai.

CZU 821.135.(478)-4=135.1

## PLEDOARIE PENTRU IDENTITATEA CHIȘINĂULUI EUROPEAN

*Artur MARINEAC,  
cl. a XI-a, Liceul Teoretic „Lucian Blaga”*

Astăzi, una dintre marile speranțe, pe care și-o pun chișinăuienii, este că într-o zi orașul nostru, ca și întreaga țară, va deveni parte a Uniunii Europene. Dar Chișinăul nu va primi statut de capitală europeană peste noapte. În fața noastră stă un drum sinuos și dificil de a construi un oraș cu fața umană, de a forma în

jurul lui o identitate care îi lipsește acum. În acest eseu, mă voi axa pe importanța creării unei imagini arhitecturale pentru viitorul Chișinău European și voi schița, în mod subiectiv, situația actuală în această privință, și pașii care vor trebui să fie întreprinși pentru a o schimba spre bine.

Fiind cinstit, printre orașele ce constituie grupul capitalelor europene – Parisul, Roma, Varșovia sau Vilnius – Chișinăul, fără un centru istoric bine definit, se prea poate să fi văzut ca un parvenit. E foarte tânăr sau, mai bine spus, nu îndeajuns de bătrân. Într-adevăr, rămășițele materiale ale unor vremuri mai de demult sunt oarecum trecute cu vederea, iar numeroase războaie și schimbări politice prin care a trecut Chișinăul fac ca orașul să fie lipsit de vreo continuitate urbană – nu prea avem tradiții și obiceiuri specifice orășenești sau familii care ar fi trăit aici de generații și ar fi păstrat vie o memorie colectivă. Lipsește o conexiune strânsă cu secolele trecute. Astfel, cu toate că se cunoaște că Chișinăul a existat tocmai din anul 1436, se lasă o aparență că urbea a apărut doar prin 1950. Desigur, impresia e eronată, dar orașul și societatea fac prea puțin pentru a o disipa.

În primul rând, punctul de pornire al edificării Chișinăului european trebuie să fie identitatea urbană. Prin aceasta se subînțelege o imagine distinctă a orașului care l-ar deosebi de alte capitale, dându-i o notă de autenticitate. Ea poate fi constituită din armonia aspectelor materiale și spirituale – și, anume, din simboluri arhitecturale și patrimoniul istoric. Importanța unei identități bine definite se poate explica prin faptul că aceasta e țesătura ce unește labirintul străzilor și al clădirilor neordonate într-un tot întreg, formând în jurul lui o comunitate și un set de valori. Privind pe larg, orice oraș mare este o manifestare elocventă a geniului și voinței umane, cea mai complexă operă de artă, realizată prin țelul colectiv de a transforma radical mediul înconjurător. Dar fără o puternică viziune centralizată, pânza urbană devine rece și impersonală, greu de înțeles și pătruns, înfățișând numai materialul, ascunzând spiritualul. Prin straturile istorico-arhitecturale ce compun orașul nostru trebuie să fie întrețesut un fir ce ar unifica tabloul urban, înșirând substanță și valoare pe oasele scheletului ce noi îl numim Chișinău.

Prima acțiune care, după părerea mea, trebuie întreprinsă în acest sens este crearea, în centrul Chișinăului, a unui perimetru protejat. Acest teritoriu special poate fi mărginit de străzile

Albișoara – A. Mateevici – Ismail – Mihai Viteazul, deoarece anume între granițele lor sunt cuprinse majoritatea monumentelor istorice. De asemenea, aproximativ în limitele acestei zone s-au situat hotarele Chișinăului până în anii '50 ai sec. XX. E un spațiu urban cu o imensă încărcătură spirituală, pentru care trebuie aplicate măsuri speciale de protecție. Acestea ar include: cod vizual strict, împiedicarea construcției blocurilor multietajate și, desigur, interzicerea demolării ori mutilării monumentelor istorice cuprinse în zonă. Numărul acestor clădiri cu statut special a fost, în 1995, aproape 1000, dar nu m-aș uimi dacă cel puțin 10% să fi fost distruse până acum. Starea celor rămase este, în majoritatea cazurilor, nefastă – au fațade delapidate sau deteriorate din cauza reparațiilor de proastă calitate, unele sunt pe de-a dreptul abandonate. Ele rămân, totuși, vestigii valoroase ale trecutului, atât ca martori ai trecerii timpului, dar și ca artefacte estetice.

În altă ordine de idei, Chișinăul vechi ne prezintă, de altfel, un evantai de stiluri arhitecturale: neoclasic, eclectic, art nouveau, neoromânesc, art deco... Soluția pentru păstrarea clădirilor vechi ar fi următoarea: obligarea proprietarilor monumentelor istorice de a le renova în mod corespunzător și vânzarea la prețuri avantajoase a celor care se află în custodia statului și nu sunt utilizate. Prin aplicarea fondurilor europene, Primăria municipiului Chișinău ar putea oferi granturi și subvenții pentru restaurarea edificiilor vechi. Astfel, în 5-10 ani, vom putea avea un Centru Istoric de care să nu ne fie rușine – unul ordonat, fără reclamă stridentă, cu afaceri mici în case de epocă.

În ultimul rând, aș menționa că o tendință propice ar fi fost crearea muzeelor în unele edificiile vechi. Aceste instituții vor da valoare suplimentară întregului cartier, prezentând cultura și istoria națională. Exemple sunt multiple: cu câțiva ani în urmă, s-a vorbit despre deschiderea Muzeului Grigore Vieru. Prin 2008, răposatul scriitor A. Busuioc a propus fondarea unui muzeu dedicat activității pictorului Mihail Grecu. Aș putea propune înființarea, în frumoasa Casa Cheșco de lângă centrul ArtCor, a Muzeului Nobilimii Basarabene, ce ar include obiecte aparținând traiului luxos al elitelor vechi ale acestei regiuni. S-a păstrat casa lui Carol Schmidt, primarul ce a condus Chișinăul acum un secol, faimă căruia persistă și azi. De ce să nu deschidem un muzeu memorial în cinstea acestei personalități? Nu poate fi omisă pitoreasca Moara Roșie de pe strada omoloagă – un loc ideal pentru un ipotetic

Muzeu al Tehnologiilor, ce ar prezenta evoluții în diferite domenii științifice în Basarabia de-a lungul ultimelor două veacuri. Aceste instituții ar trebui să prezinte informația în mod accesibil și interactiv, iar lipsa parțială a exponatelor poate fi suplinită de reconstituiri grafice, executate după date științifice. Noile muzee ar oferi Centrului Istoric un grad mai mare de consistență, un interes sporit din partea localnicilor și turiștilor. În fine, ar fi lăudabilă inițiativa de a deschide un centru modern de informare a turiștilor – de exemplu, în impozanta Casa Catargi de pe strada Columna.

În afară de axarea pe trecut, identitatea Chișinăului poate să cuprindă și modernul prin crearea unor cartiere și spații economice ce ar corespunde normelor estetice și urbanistice. Un loc ce ar putea beneficia de o astfel de transformare e Zona Circului, cuprinsă între străzile Calea Moșilor, Calea Orheiului, Tudor Vladimirescu și bd. Renașterii Naționale. Regiunea respectivă a fost până azi scutită de fervoarea dezvoltatorilor imobiliare, rămânând semipustie. Prin 2018, ONG-ul UrbanLab a propus crearea pe teritoriului acestei „insule” a unui veritabil cartier comercial pietonal, cu o planificare atent reglementată și imobile de două-trei etaje, cu piețe mici și grădini urbane – toate astea lângă un parc și lac artificial. Zona ar beneficia de proximitatea a două importante monumente spirituale – o biserică din sec. al XVIII-lea, a doua ca vechime din Chișinău și, desigur, Circul propriu-zis – o capodoperă a modernismului recunoscută la nivel internațional. Punerea în practică a unei atare planificări presupune o muncă enormă, dar și avantaje proporționale, întrucât nimic nu e mai scump decât fața orașului.

În concluzie, pot afirma că pașii descriși vor da un imbold important pentru europenizarea Chișinăului, prin conferirea orașului nostru a unei identități, a unei fețe umane. Desigur, lucrurile nu se limitează la asta – mai rămân de rezolvat mai multe aspecte: infrastructura, transportul comun, ambuteiajele. Totuși, am încercat să schițez ceea ce găsesc mai important din perspectiva mea, având certitudinea pentru o schimbare esențială în eventualul val al reformelor ce vor forma Chișinăul European.